

2004 16 במאי
69128 אפ/שט

פרופ' מנחם מגידור
נשיא האוניברסיטה העברית
הר הצופים
ירושלים

באמצעות פקס: 5813102-02

שלום רב,

הנדון: הרחקת סטודנטים מפגינים לירכתי הקמפוס

אני פונה אליך בבקשה לאפשר לסטודנטים חברי תא הסטודנטים "תיקון" באוניברסיטה העברית להפגין בלב הקמפוס במקום מרכזי, דבר שיאפשר להם לנסות להעביר את מסריהם לקהל רב של סטודנטים ומרצים, ויבטיח חופש ביטוי יעיל ולא רק פורמלי.

חברי תא הסטודנטים "תיקון" (חלק מתנועת סטודנטים ארצית "מאבק סטודנטים חברתי") שמו להם למטרה למחות ולהיאבק נגד התופעה של העסקת עובדים באמצעות קבלני כוח-אדם. לדעתם יש לתופעה זו השלכות חברתיות וכלכליות הרות אסון לעובדים, הנאלצים להשכיר את כוח עבודתם לקבלנים, ולחברה הישראלית בכללותה, ובכלל זה - פגיעה בכבוד האדם ובזכויות היסוד שלו.

כחלק מפעילותם מבקשים חברי למחות נגד העסקת עובדי קבלן באוניברסיטאות ולשם כך קיימו הפגנה ביום 15.3.2004. ההפגנה נערכה באישור גורמי הביטחון **ברחבת המזרקה - אתר מרכזי בקמפוס, שדרו עוברים מרבית הבאים והיוצאים בשעריו**, ושנמנה על האתרים המיועדים לקיום אירועים והפגנות בהתאם לתקנון האוניברסיטה. ההפגנה עברה בסדר ושקט מופתיים, כפי שאישרו אנשי מחלקת הביטחון של האוניברסיטה.

לפני למעלה מחודש הגישו חברי התא בקשה לקיום הפגנה נוספת באותו מקום. אלא שהפעם הודיעה מחלקת הביטחון, כי מ"שיקולי ביטחון" יאלצו חברי התא לקיים את ההפגנה **באתר צדדי בשולי הקמפוס, מקום שבו אין תנועה ערה של עוברים ושבים**. למרות בקשתם החוזרת ונשנית של חברי התא, סירבו אנשי מחלקת הביטחון, ובעקבותיהם – גם סגנית דיקן הסטודנטים, גבי נגה צימרינג, לפרט את "השיקולים הביטחוניים" העומדים מאחורי הסירוב. גם מנכ"ל האוניברסיטה, מר ויגדור, סירב במכתבו מיום 4.5.2004 להתייחס לטענות בעניין זה והסתפק בעצה הסתומה ש"לא לזלזל" בשיקוליה העלומים של מחלקת הביטחון. בדיעבד הסתבר, ששיקולי הביטחון, שמנעו כביכול את אישור ההפגנה ברחבת המזרקה לא מנעו

ממחלקת הביטחון לאשר באותו שבוע לקיים הפנינג גדול של התאחדות הסטודנטים, שבו צבאו מאות סטודנטים על דוכנים שפוזרו במקום.

ההחלטה להדיר את המפגינים ממרכז ההתרחשות אל מקום צדדי בשטח האוניברסיטה מהווה פגיעה בחופש הביטוי וההפגנה. כידוע, "הזכות להפגין, כנגזרת של חופש הביטוי, היא אמצעי יעיל, בידי היחיד או בידי קבוצה, לביטוי פומבי של מסרים שונים. דומה שאין צורך להכביר אמרים על ערכה של הזכות להפגין כזכות יסוד המבטאת את ערכו של האדם באשר הוא אדם ואת כבודו" (ראה למשל בג"צ 2481/93 דיין נ' מפקד המחוז, פ"ד מח(2) 456).

יישומה הראוי של זכות היסוד לחופש ביטוי מחייב לא רק הימנעות מסתימת פיות אלא גם **מתן גישה לבמות ציבוריות מרכזיות, שיאפשרו העברת מסרים לקהל רב ככל האפשר** (ראה למשל לעניין "במה" באמצעי התקשורת: בג"צ 399/85 כהנא נ' הועד המנהל ברשות השידור, פ"ד מא(3) 255). "המרחבים הציבוריים של ישוב, עיר" ובדומה לזה – גם של האוניברסיטה - "נועדו בין היתר לתהלוכות, למצעדים ולמשמרות מחאה" (בג"צ 148/79 סער נ' שר הפנים והמשטרה, פ"ד לד(2) 169, 178). בית המשפט העליון עמד לא אחת על החשיבות, שבהקצאת זירה מרכזית לקיום הפגנות. כך, למשל, ביקר בית המשפט את כוונת המשטרה להתנות מתן אישור לתהלוכה בקיומה ברחובות צדדיים וקבע, כי יש בכך כדי לסכל "את אחד ממרכיביה העיקריים של התהלוכה - הפנית תשומת לבם של העוברים והשבים לעניינם של המפגינים" (שם, שם).

"ברוב רובם של המקרים, אין הפרט מבקש לקיים אסיפה במדבר. הפרט מבקש לקיים אסיפה ברחובותיה הסואנים של העיר... הוא מבקש להעביר מסר שייקלט על-ידי זולתו באמצעות נוכחות פיזית (בג"צ 2481/93 דיין נ' ניצב וילק, פ"ד מח(2) 456, 473). **קיום "אסיפה במדבר, רחוק מכל ישוב" (שם, שם), או במקרה דנן - במקום נידח בשטח האוניברסיטה, אינו יכול להיחשב יישום ראוי של חופש ההפגנה.**

אכן, שעה שהממונה על מתן אישורים להפגנות עושה שימוש בסמכותו הוא רשאי ואף חייב לשקול שיקולים של ביטחון. אלא ש"ביטחון אינו מילת קסם" (בג"צ 4541/94 מילר נ' שר הבטחון, פ"ד מט(4) 94). "בהפעילו את סמכותו האמורה אין הממונה עושה מעשה חסד עם מבקש ההיתר" (עניין סער הנ"ל, 175) ואין הוא יכול להסתפק בשימוש סתמי ובלתי מנומק בשיקול הביטחוני כעילה להגבלת חופש הביטוי.

במקום שבו מתכבדת המשטרה ומפרטת את שיקולי הביטחון, שעומדים מאחורי החלטותיה בנושא מתן אישורים להפגנות, באופן שמאפשר להעמידם תחת שבט הביקורת השיפוטית, מן הראוי שגם הממונה על הביטחון באוניברסיטה יעשה כן. לא די באמירות סתומות, המעמידות בספק את כנות שיקול הדעת, במיוחד לאור זאת, שהפגנה קודמת שקיימו חברי תא "תיקון" באזור המזרקה עברה בסדר מופתי, ולאור האישור שניתן לקיום אירוע המוני הרבה יותר באותו מקום ובאותו שבוע, שבהם ביקשו הסטודנטים להפגין וסורבו.

זכויות היסוד אינן נעצרות בשערי הקמפוס ואין בחופש האקדמי, המעוגן בסעיף 15 לחוק המועצה להשכלה גבוהה, התשי"ח-1958, כדי לחצוץ בין הנהלת האוניברסיטה לבין החובה לכבד את חופש הביטוי. בדומה למה שנקבע לגבי זכות יסוד אחרת, כך גם זכות היסוד לחופש ביטוי והפגנה "לא רק שאינה נדחית מפני החופש האקדמי שהקנה המחוקק למוסדות ההשכלה הגבוהה, אלא, שיש לראות בה חלק בלתי נפרד מאותו חופש אקדמי שהקנה המחוקק למי שעיסוקו העולם האקדמי - יהא זה המרצה, יהא זה ראש החוג ותהא זו נשיאת המכללה. כולם כאחד, מחויבים בעקרונות היסוד של שיטתנו המשפטית" (ע"ע 1027/01 ד"ר גוטרמן נ' המכללה האקדמית עמק יזרעאל, תקדין עב-אר 2003 (1(1)).

מעבר לחובה לכבד את חופש הביטוי של הסטודנטים ולאפשר להם לקיים הפגנה כהלכתה, מן הראוי היה דווקא לעשות מאמץ ולעודדם לחרוג מן התכלית הצרה של רכישת השכלה ומקצוע ולפעול גם למען מטרות חברתיות. זאת במיוחד באוניברסיטה הרואה את עצמה כ"מעמיקה את מעורבותה האקדמית-חברתית בחיי אזרחי המדינה... [ו] כאכסניה לרעיונות של קבוצות דתיות, לאומיות וחברתיות התורמות למרקם האנושי במדינת ישראל" (ראה מכתבך בתוך דן בן כנען, יומן המאה העשרים, האוניברסיטה העברית בירושלים 75 שנות עשייה, בעמוד 129). מכאן שהרחקתם של מפגינים ממוקד ההתרחשות הציבורית בקמפוס אף מחטיאה את אחד מהתפקידים החשובים שנועדו למוסדות ההשכלה הגבוהה.

אשר על כן, אבקשך להנחות את הנהלת האוניברסיטה ואת מחלקת הביטחון לאפשר לחברי תא "תיקון" לקיים הפגנות ברחבת המזרקה המרכזית בקמפוס הר הצופים.

בכבוד רב ובברכה,

אבנר פינצ'וק, עו"ד